

AUDYT KRAJOBRAZOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

KRAJOBRAZ PRIORYTETOWY

CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Nazwa krajobrazu: Racibórz

Kod krajobrazu: 24-318.50-011

Położenie administracyjne: Gmina Racibórz, Powiat raciborski

Katowice, Warszawa
2025

Projekt realizowany na zlecenie
Województwa Śląskiego
(Umowa CRU WSL nr 1462/GN/2021)

Wykonawca prac:

Konsorcjum w składzie

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska
(Lider Konsorcjum)

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Uniwersytet Śląski w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

SZKOŁA GŁÓWNA
GOSPODARSTWA
WIEJSKIEGO

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
(Partner Konsorcjum)

Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna)
w Katowicach
(Partner Konsorcjum)

Kierownik naukowy Audytu:

dr hab. Urszula Myga-Piątek, prof. UŚ – Uniwersytet Śląski w Katowicach

fot. okładka:

Zespół urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych – Rynek w Raciborzu (fot. Jakub Botwina)

1 METRYCZKA OGÓLNA KRAJOBRAZU

Nazwa Krajobrazu	Racibórz
ID	23
Kod krajobrazu	24-318.50-011
Typ, podtyp krajobrazu	10a - Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych
Typ rzeźby terenu*	G - Krajobrazy dolin
Kod mezoregionu*	318.50
Nazwa mezoregionu*	Brama Raciborska
Typ krajobrazu naturalnego*	Dolin i Obniżeń
Nazwa krajobrazu naturalnego*	Zalewowych den dolin - akumulacyjne: Równin zalewowych w terenach nizinnych i wyżynnych
Kod podokręgu geobotanicznego*	B.5.4.e
Nazwa podokręgu geobotanicznego*	Doliny Odry "Ujście Olzy - Krapkowice (29-125 km)"
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej*	17
Nazwa krajobrazu roślinności potencjalnej*	Grąd subkontynentalny, odmiana małopolska, forma wyżynna, seria żyzna
Kod regionu historyczno-kulturowego*	I.E.6
Nazwa regionu historyczno-kulturowego*	Dolina Górnej Odry
Położenie administracyjne	Gmina Racibórz, Powiat raciborski
Powierzchnia (ha)	220

*podano dla jednostki dominującej

2 CHARAKTERYSTYKA KRAJOBRAZU

Krajobraz priorytetowy - wielkomiejski, o zachowanych założeniach historycznych obejmujący centralną część Raciborza, jednej z historycznych stolic Górnego Śląska, dawnej siedziby książąt opolsko-raciborskich. Położona po obu stronach Odry jednostka obejmuje historyczną zabudowę rynku, pozostałości murów miejskich, zabytkową zabudowę zamku książęcego wraz z częścią parku i architekturę z obiektami sakralnymi w dzielnicach Centrum, Nowe Zagrody i Ostróg.

Krajobraz wskazany jako priorytetowy w wyniku:

- oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na zestaw cech charakterystycznych dla danej epoki historyczno-stylistycznej i kulturowej, zachowany w bardzo dobrym stanie, nieznacznie tylko przekształconym. Szczególnym uzasadnieniem dla priorytetowości jednostki jest wyjątkowo dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny, nagromadzenie zabytków, wielokulturowość obszaru oraz wyjątkowe walory fizjonomiczne. Należy wskazać także na przewagę zabudowy historycznej nad współczesną, harmonijne linie zabudowy, oraz brak znaczących obiektów dysharmonijnych w krajobrazie i wyróżniający się ład przestrzenny.

3 WALORY KRAJOBRAZOWE

Walory przyrodnicze

Osią przyrodniczą obszaru jest znajdująca się w jego północnej części rzeka Odra, ze zrewitalizowanymi bulwarami nadodrzańskimi. Do obszarów o istotnych walorach przyrodniczych zaliczyć należy znajdujący się częściowo w jednostce Park Zamkowy będący częściowo pozostałością łągu wierzbowo-topolowego, z pomnikowym okazem dębu błotnego przy skrzyżowaniu ulic Zamkowej i Armii Krajowej. W parku znajdują się także pomnikowe okazy jesionu wyniosłego, dębu szypułkowego i dębu czerwonego. Walory przyrodnicze obszaru koncentrują się także w Parku im. Miasta Roth, gdzie znajduje staw z zadrzewioną wyspą oraz cztery pomniki przyrody (drzewa z gatunków cypryśnik błotny, grab pospolity oraz jesion wyniosły). W całej jednostce łącznie 24 pomniki przyrody, w tym głaz narzutowy na placu Wolności. Kompleksy zieleni miejskiej znajdują się także okolice ul. Podwale, Kolejowej i Basztowej.

Walory kulturowe

Krajobraz o wysokich walorach kulturowych z bogatą historią i tradycją wielokulturową - początki miasta Racibórz sięgają XII-XIII w. Do najważniejszych walorów kulturowych należy Zamek Książąt Raciborskich z XIII w. z otaczającym go parkiem zamkowym, pozostałości murów obronnych z XIII w. z budynkiem baszty, zabudowa rynku będącego centralnym placem średniowiecznego założenia urbanistycznego, otwartym w kierunku północnym, ze znajdującą się na środku późnobarokową Kolumną Matki Boskiej tzw. Kolumna Maryjną, Kościołem św. Jakuba z XV w. Jednym z najstarszych kościołów parafialnych na Górnym Śląsku jest Kościół Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (farny) prawdopodobnie z XIII/XV w. Wśród innych obiektów zabytkowych wskazać należy m. in. późnoklasycystyczny budynek sądu z I poł. XIX w., neorenesansowy budynek poczty z końca XIX w., czy neogotycki zespół budynków więzienia z połowy XIX w. Przez obszar przebiegają dwa szlaki kulturowe: Drogi św. Jakuba: Raciborska i Śląsko-Morawska.

Fizjonomia krajobrazu

Krajobraz z dominacją długich i wąskich wnętrz krajobrazowych, związanych osiami kompozycyjnymi wzdłuż głównych ulic. Ściany wnętrz z dużym nagromadzeniem obiektów zabytkowych i niewielką ilością dominant. Centralna część jednostki tworzy harmonijny krajobraz historycznego centrum. Na nabrzeżu zorganizowane punkty widokowe na tarasach - widok na Odrę i panoramę Raciborza (przedpole ekspozycji, częściowo przesłoniętą przez zadrzewienia). Przedpole ekspozycji wyznaczone także dla panoramy zamku z otaczającą zabudową - od strony zachodniej. Lokalną dominantę stanowi zamek (oś widokowa wzdłuż ul. Bosackiej oraz z przesunięciem - wzdłuż ul. Zamkowej) oraz kościół św. Jana Chrzciela z osią widokową wzdłuż ul. Armii Krajowej, a także kościół Wniebowzięcia NMP z osią widokową wzdłuż ul. Mickiewicza, oraz ekspozycją od strony południowej (przedpole - plac Długosza). Przez obszar przebiegają szlaki turystyczne: czerwony Szlak Husarii Polskiej i żółty Szlak Polskich Szkół Mniejszościowych.

4 DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZDJĘCIE NR 1

Baszta Miejska z XVI/XIX w., pozostałość murów obronnych miasta (fot. Radosław Wróbel)

ZDJĘCIE NR 2

Rynek w Raciborzu z Kolumna Matki Boskiej i odbudowanymi po 1945 r. kamienicami (fot. Radosław Wróbel)

ZDJĘCIE NR 3

Dziedziniec zamku Książąt Raciborskich - widoczne odnowione budynki ale brak roślinności (fot. Radosław Wróbel)

ZDJĘCIE NR 4

Panorama Raciborza - widoczna zabudowa mieszkaniowa, w oddali dolina Odry i stadion
(fot. Jakub Botwina)

ZDJĘCIE NR 5

Zabudowa historyczna okolic Rynku w Raciborzu (fot. Jakub Botwina)

5 DOKUMENTACJA KARTOGRAFICZNA

POŁOŻENIE KRAJOBRAZU PRIORYTETOWEGO

